

Uddybende beskrivelse af dilemmaer i forbindelse med etablering af nyt uddannelseslandskab (EPX)

Hovedstadsområdet:

Uddannelsesudbuddene ligger tæt, og mange er overansøgte. Placeringen af epX skal balancere hensynet til fortsat kapacitet til unge, som ønsker stx, hhx, og htx. Samtidigt vil placeringen af epX få betydning for elevsammensætningen, både på skoler, der får epX, og på skoler, hvor der ikke placeres en epX.

Større byer uden for hovedstaden:

Hvor flere uddannelsessteder ligger i nærheden af hinanden, kan placeringen af epX få væsentlig betydning for skolernes bæredygtighed. Et epX udbud kan styrke elevgrundlaget på en skole, men omvendt svække det på andre skoler og i nogle tilfælde resultere i, at skoler må nedlægges i deres nuværende form, hvis de ikke får lov til at udbyde epX.

Mindre byområder og områder med faldende ungdomsårgange:

Færre unge reducerer elevgrundlaget og kan gøre det vanskeligt at opretholde eksisterende uddannelsesstilbud. Små uddannelsessteder kan samtidig være mindre attraktive for nogle elever, hvilket kan forstærke faldende søgning. Det kan medføre behov for ændringer i udbudsplaceringen af faglige, sociale og økonomiske hensyn.

Voksenpædagogiske miljøer:

For almene voksenuddannelser og gymnasiale enkeltfag er et stærkt voksenpædagogisk miljø centralt, men sammen med krav til bæredygtighed, kan det blive vanskeligt at opretholde mindre udbud. Det rejser både et dilemma mellem lokal adgang til uddannelse og muligheden for at etablere attraktive voksenpædagogiske miljøer på de institutioner, hvor hovedparten af elever er mellem 16 – 18 år.

Antallet af epX-uddannelsessteder:

Børne- og Undervisningsministeriet har udsendt et forventet elevgrundlag for den kommende epX i 2035 samt lavet et kort med geografisk placering af epX i 87 byer fordelt over hele Danmark. Flere institutioner har ved de lokale dialog-møder givet udtryk for, at elevgrundlaget til epX kan være lavere end forudsat i BUVMs fremskrivninger. Særligt i områderne nord for København er der peget på risikoen for, at der er for mange epX-udbud. Der opstår et dilemma mellem at sikre et tilstrækkeligt elevgrundlag for bæredygtige uddannelsessteder og samtidig undgå lange transporttider. Det er afgørende for, at uddannelserne kommer godt fra start, at der er elever nok. På den anden side risikerer den enkelte skole at blive presset til at tage flere elever end de har planlagt, hvis der etableres for få uddannelsessteder og eleverne får længere i skole. Et passende antal udbud bliver en politisk afvejning.

Specialiserede epX-udbud eller brede udbud af hele uddannelsen:

Mange institutioner er fagligt specialiserede i fx det tekniske område, velfærds-området eller handel. Flere institutioner ønsker at udbyde den del af epX, som ligger i forlængelse af deres eksisterende styrkeposition. Ministeriets udmelding er imidlertid, at institutionerne som udgangspunkt skal udbyde alle retninger af epX samt det tredje "overbygningsår". Dette rejser et dilemma mellem ønsket om brede, samlede institutionsmiljøer og om der med fordel også kan etableres fagligt specialiserede udbud. Samtidig vil valget have betydning for den geografiske dækning og opretholdelse af flere institutioner, særligt i geografien udenfor de større byer.

Robuste udbud af gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser:

Elevgrundlaget for gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser er væsentlig mindre og mere konjunkturfølsomt end for epX. Flere institutioner har i 2026 oplevet markante fald i ansøgertallet sammenlignet med tidligere år, som ligger til grund for ministeriets fremskrivninger. Konkret blev der oplyst en reduktion på 50 procent i 2026 i forhold til data for 2024. Der opstår et dilemma i forhold til, hvilket datagrundlag der bør lægges til grund for planlægningen. Valget af data har betydning for vurderingen af behovet for antallet af fremtidige udbud.

Attraktive uddannelsesmiljøer:

Et af de centrale nationale pejlemærker for epX er at skabe attraktive ungdomsuddannelser, men det er ikke defineret, hvad der gør en uddannelse attraktiv. Der er med den politiske tids- og procesplan planlagt inddragelse af borgergrupper. Punktet inddrages her grundet et stort fokus hos institutionerne på, at inddragelsesprocessen ikke alene må forstørre enkelthistorier, men skal være repræsentativ.

Transporttid til almene voksenuddannelser:

For voksne kursister er der fastsat en vejledende maksimal transporttid på 75 minutter, hvilket er længere end for unge. Institutioner peger på, at længere transporttid kan være en barriere for at gennemføre uddannelse. Særligt for voksne som ofte har stiftet familie samt for dem fra områder i Region Østjylland, hvor der er mange uddannelsesfremmede borgere. Der opstår et dilemma mellem hensynet til geografisk tilgængelighed til uddannelse for alle og behovet for at sikre færre men bæredygtige institutioner